

Datum
2022-10-03
Adress
205 80 Malmö
Diarienummer
ASN-2022-13984

Yttrande

Till
Kommunstyrelsen

**Remiss angående Remiss från Socialdepartementet - Ett fönster av möjligheter - stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende
STK-2022-1090**

Arbetsmarknads- och socialnämnden föreslås besluta att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har beretts möjlighet att yttra sig över utkastet till lagrådsremissen *Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende*.

Arbetsmarknads- och socialnämnden är positiv till att skyddat boende blir en särskild placeringsform och att den blir tillståndspliktig för enskilda verksamheter. Detta får dock konsekvenser och kan till exempel medföra att mindre kvinnojourer inte längre kommer att godkännas som skyddade boenden.

Nämnden är oroad över den föreslagna handläggningsprocessen kring placering av barn när samtycke saknas från den ene vårdnadshavaren. Nämnden föreslår en förenklad process jämfört med förslaget, där det omedelbara beslutet om placering får tas av tjänsteorganisationen på delegation av nämnden. Fortsatt placering bör däremot ske i enlighet med förslaget. Härmed underlättas våldsutsattas möjlighet att kunna ta med sig sina barn, barns rättigheter och möjligheter till stöd tryggas och den andre partens rättssäkerhet säkras.

Utkastet till lagrådsremissen innebär en omfattande förändring för såväl våldsutsatta som för kommunen. Det kommer att medföra betydande kostnadshöjningar, enligt SKR beräknas förändringen medföra ytterligare kostnader om 4 miljarder för kommunerna, jämfört med utredningens beräkning på 350 miljoner.

Nämnden bedömer att förslaget är klart underfinansierat. Kommunerna behöver exempelvis få kostnadstäckning för den nya insatsen skyddat boende och handläggning kring barns placering. Enligt nämndens erfarenhet är tiden en våldsutsatt behöver vara på skyddat boende ofta betydligt längre än vad utkastet beräknat.

Yttrande

Utkastet till lagrådsremiss, i fortsättningen kallat utkastet, lägger flera förslag som arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer innebär en mycket omfattande förändring för såväl hotade och våldsutsatta som för socialtjänsten.

Det gäller främst förslaget om en ny insats för placering i skyddat boende, ny lag kring processen för placering av barn och tillståndspflicht för skyddat boende. Nämnden ser både för- och nackdelar med förslagen.

Nämnden delar utkastets ställningstagande om att säkra barns rättigheter. Inte minst viktigt är förslaget kring möjligheten att hemlighålla vistelseorten och begränsa umgänget under tiden i skyddat boende. Samtidigt ska den våldsutsatta vuxnes behov av stöd och skydd tillförsäkras och den andre vårdnadshavarens rättssäkerhet beaktas.

Förslag om att skyddat boende bör vara en insats också för barn

Arbetsmarknads- och socialnämnden välkomnar att hänsyn tagits till remissinstansernas synpunkter genom att föreslå tillskapandet av en ny lag. Genom det nya förslagets kriterier säkerhet *eller* hälsa kan troligtvis flertalet barn som lever med våld omfattas av bestämmelsen och få följa med sin utsatta vårdnadshavare.

Processen kring besluten är däremot bekymmersam. Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att det finns en risk för att förslaget i praktiken leder till en högre betoning av rättssäkerheten för den andre vårdnadshavaren på barnets och den våldsutsattas bekostnad.

Förslaget menar att det ett är ett mycket ingripande beslut att skilja ett barn från en vårdnadshavare. Nämnden instämmer i detta, men en beslutsprocess som helt följer Lagen om vård av unga, LVU, riskerar att motverka sitt syfte. Här finns en avgörande skillnad från vid LVU – för i dessa situationer följer barnet med en vårdnadshavare som samtyckt till insatsen. Barnet har alltså fortsatt tillgång en vårdnadshavare och det är denna som har huvudansvaret för barnets vård.

Arbetsmarknads- och socialnämnden har lång erfarenhet av att möta och stödja våldsutsatta kvinnor med barn. När en våldsutsatt, oftast en kvinna, med barn söker skydd är situationen ofta akut. Placeringen behöver vanligtvis behöva göras inom ett par timmar. Annars kan våldsutövaren ana oråd och hämta barnen på dagis eller skola.

Om en våldsutsatt som ansökt om skydd, ska vänta på utredning och ordförandebeslut så tar det viss tid. Eftersom beslutet ska underställas förvaltningsrätten relativt kort tid efter placeringen så kan hen inte känna sig trygg i att den kommer att godkännas.

Detta är personer som ofta har fått höra av sin förövare att ingen kommer att tro dem. Så även om de flesta beslut kommer att godkännas så kan väntetiden ha en negativ inverkan – vilket också påverkar barnet.

Då processen liknar processen för LVU finns det en risk att befolkningen uppfattar det som LVU. Det kan ha en avhållande effekt på att få våldsutsatta att söka hjälp. Det kan också höja konfliktnivån i förhållande till våldsutövaren, eller utövarna, ytterligare med risk för ökat kontrollbehov och våld.

En analys av hur processen kan påverka befolkningens bedömning och benägenhet att söka skydd saknas i utredningen.

Antal barn som kan beröras

I Malmö ansökte 462 vuxna om boende på grund av hot och våld under 2021 varav 296 avsåg våld i nära relation och hedersförtryck samt 173 hot och våld utanför familjen.

192 av dessa var barnfamiljer. Antalet barn framkommer inte i statistiken, men det är inte ovanligt att det finns flera barn i familjen.

Det kan innebära att mellan 350 och 400 Malmöbarn har en förälder som ansökt om boende på grund av våld per år.

Vissa skyddssökanden har redan egen vårdnad och kan själv samtycka till placering av barnet. För några är skyddsbehovet inte tillräckligt för att bevilja skyddat boende. En del barn har en annan vårdnadshavare än våldsutövaren och då måste det bedömas om det barnet kan vara hos denne eller om det går att få samtycke till att barnet följer med till skyddat boende.

Arbetsmarknads- och socialnämndens bedömning är att cirka 200 – 250 Malmöbarn kommer att vara aktuella årligen för insatsen placering i skyddat boende. Majoriteten av dessa kommer att behöva placeras omedelbart. Detta kan jämföras med att under 2021 omhändertogs knappt 140 barn omedelbart enligt LVU på grund av miljön i hemmet.

Den omfattande process som utkastet föreslår innebär också en betydande ökning av administration inom socialtjänsten. Utöver SoL-beslut för den vuxna våldsutsatta kommer placeringen av barnet behöva prövas i flera instanser vid flera tillfällen. Nämnden befarar att processerna kring handläggningen tar överhanden över arbetet med det primära – den våldsutsattas och barnens behov av skydd och behandling.

Arbetsmarknads- och socialnämnden menar att förslaget behöver utredas vidare. Nämnden föreslår att utreda vidare om det första beslutet om placering för både den vuxna och barnet

i stället kan tas med delegation. Socialtjänsten kan därefter utreda behovet av skydd och stödbehov. Om ett fortsatt skyddsbehov bedöms föreligga kan socialnämnden ansöka om fortsatt placering hos förvaltningsrätten inom fyra veckor efter verkställighet av den omedelbara placeringen.

Nämnden menar att en sådan process skulle förenkla placeringsbeslutet för den våldsutsatta och barnet, samtidigt som den andre våldsutövaren garanteras en prövning av om det är nödvändigt att barnet och vårdnadshavaren skilts från varandra inom rimlig tid.

När det finns syskon med olika pappor

Oavsett vilken process som blir aktuell är en ytterligare risksituation att inte alla barn i en syskonskara bedöms vara i behov av skydd.

Den våldsutsatta kan ha barn i tidigare förhållande. Hos den vårdnadshavaren finns det kanske inte någon fara och barnet kan bo där. Det kan vara en bra lösning för barnet om det är en trygg förälder. Men det kan finnas fortsatta konflikter kring barnen i den relationen utan att de uppnår kriteriet kring placering.

Den våldsutsatta kan hamna i en svår valsituation. Om hen lämnar våldsutövaren så måste hen också lämna ett eller flera barn, som det dessutom kan vara svårt att hålla kontakt med så länge hen är på ett skyddat boende. Det finns då en risk att hen stannar kvar längre hos våldsutövaren, vilket drabbar alla barnen.

Förslag om tillståndsplikt för att bedriva skyddat boende

Arbetsmarknads- och socialnämnden instämmer i förslaget att det ska krävas tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att enskilda verksamheter ska få bedriva skyddade boenden.

Även om många skyddade boenden redan idag håller en god kvalitet så är variationen för stor. Med tanke på att många hotade och våldsutsatta vuxna och barn är traumatiserade och kan ha omfattande stödbehov så borde det vara självklart att de inte kan bedrivas helt utan krav och möjlighet till tillsyn.

En följd av förslaget kan bli att främst mindre kvinnojourer inte kommer att kunna leva upp till kvalitetskraven. Utvecklingen mot fler, större privata bolag bedöms fortsätta.

Bedömning av övriga förslag

Insatsen placering i skyddat boende föreslås även omfatta andra hotade personer än våldsutsatta i nära relation.

Arbetsmarknads- och socialnämnden menar att detta är rimligt – alla som lever med en allvarlig hotbild bör ha rätt till skydd. Däremot kan det behövas ses över hur placeringarna

görs – det kan vara mycket olämpligt att blanda exempelvis våldsutsatta med barn med avhoppade från kriminella miljöer. Vilka kvalitetskrav som ska ställas på boendena beroende på målgrupp bör också kunna skilja sig åt.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser positivt på förslaget kring begränsningar i umgänge och hemlighållande av vistelseort och instämmer i förslaget. Möjligheten att sekretessbelägga adresser till skyddade boenden är också välkommet och ökar skyddet för de utsatta.

Konsekvenser av förslaget

Konsekvenser för den våldsutsatta

Ökade krav på kvalitet och tillståndsplikt kommer att ge våldsutsatta bättre möjligheter till stöd.

Om lagrådsremissens förslag till handläggningsprocess genomförs finns det en risk för att det kommer att bli mer komplicerat för våldsutsatta med barn att få tillgång till skyddat boende. Det kan leda till att kvinnor och barn stannar längre i relationen eller situationen.

Konsekvenser för barnen – barnperspektiv

Genom förslagen kommer barnens rättigheter att stärkas. Fler barn ska erbjudas eget stöd och möjligheten att följa upp barnen efter skyddat boende ökar. Att barnen ska kunna få tillgång till förskola, skola och hälsovård på den ort det skyddade boendet finns på är viktigt.

Barnen situations behöver normaliseras så fort som möjligt. Samhället får också en ökad möjlighet att skydda barn.

Konsekvenser för den andre vårdnadshavaren

Arbetsmarknads- och socialnämnden bedömer att den andre vårdnadshavarens rättssäkerhet stärks även genom utkastets förslag. Denne har idag nästan inga möjligheter att påverka att barnen flyttar – ibland till annan ort.

Genom förslaget skulle vårdnadshavaren kunna överklaga beslut om fortsatt placering. Härmed blir dennes inställning till placeringen tydlig. I vissa fall kanske ett samtycke kan komma till stånd så småningom genom ett mer aktivt arbete med att medvetandegöra våldsutövaren om konsekvenserna för barnets utveckling.

Konsekvenser för kommunerna

Det är nödvändigt att en ny lagstiftning följs av finansiering som täcker behovet av ökade kostnader. Arbetsmarknads- och socialnämnden menar att förändringarna kommer att medföra betydande kostnadsökningar för kommunen.

Enligt socialtjänstlagen har kommunen ett ansvar att erbjuda stöd och hjälp samt annat bistånd till alla som vistas i kommunen. I 5 kap. 11 § SoL förtydligas detta åliggande avseende brottsoffer.

Insatsen *skyddat boende* förekommer inte i lagstiftningen. Eftersom det är själva lagstiftningen som styr finansieringsprincipen har kommunerna trots skrivningar i förarbeten och föreskrifter från Socialstyrelsen hittills inte erhållit några medel för skyddat boende. Kommunerna har helt fått finansiera placeringarna.

När nu *skyddat boende* föreslås som en ny placeringsform menar arbetsmarknads- och socialnämnden att det är nödvändigt att insatsen också finansieras fullt ut och att kommunerna får kostnadstäckning för denna mycket omfattande reform i enlighet med Sveriges kommuner och regioners beräkning.

Arbetsmarknads- och socialnämnden menar att förändringarna också kommer att medföra en betydande ökad administration och kostnader för kommunen. Det är nödvändigt att den nya lagstiftningen följs av finansiering som både omfattar både behovet av ökade personalkostnader inom kommunen och för höjda placeringsavgifter.

Arbetsmarknads- och socialnämndens beräkning av kostnaden för förändringarna överstiger utkastets. Förvaltningen kommer att behöva rekrytera mer personal både för att utreda barnplaceringarna, för att alla barn ska få tillgång till en egen socialsekreterare och längre uppföljning av barnen. Även andra utgifter som blir en följd av kommunens utvidgade ansvar behöver finansieras exempelvis större lokalytor och andra administrativa kostnader. Även höjda tolkkostnader för den utökade handläggningen behöver ingå i kommunens ersättning.

Det utökade kravet på kommunerna om att kunna tillhandahålla skyddade boenden liksom kraven på kvalitetshöjningar för vuxna, men särskilt för barn, kommer att driva upp priserna för placeringarna.

Även om barnen bor i samma rum som sin förälder så kommer stödinsatserna till barnen att utökas. Därmed kommer boendena att behöva anställa mer personal och även med högre kompetens. Utkastets beräkning av placeringspriset kan möjligtvis stämma för personer som lämnar tidigt i våldsprocessen och som inte har några särskilda behov.

För utsatta personer, med allvarliga trauma eller andra personliga och sociala svårigheter, utöver våldsutsattheten såsom kvinnor med beroendeproblematik, personer som behöver vara på ett LSS-boende, personer med psykisk ohälsa, unga med hedersproblematik och så vidare - där kan dygnskostnaden vara minst det dubbla.

Utkastets bedömning av tiden i skyddat boende är betydligt kortare än vad som är arbetsmarknads- och socialnämndens erfarenhet. Den tid om ca 60 dagar som förslaget utgår från gäller ofta en tillfällig placering.

Nämndens erfarenhet är att det inte är ovanligt med både längre placeringar och även att personen tvingas byta boende flera gånger varför nämndens bedömning är att 4 – 6 månader är mer överensstämmande med utfallet i placeringar. Detta är 2 – 3 gånger längre tid än utkastets beräkning.

När det gäller personer med särskilda behov kan det handla om placeringar i upp till ett år. Det gäller särskilt personer som har långt till självförsörjning och därmed svårare att få eget boende.

Arbetsmarknads- och socialnämnden menar att förslaget om särskilda medel för att stärka kvalitetsutvecklingen i kommunerna är bra.

Förutom satsning på personal behövs också avsättas medel till informationsinsatser riktade till befolkningen för att informera om lagstiftningen och vilka stöd- och skyddsinsatser som samhället erbjuder våldsutsatta, våldsutövare och barn. Men också för att i möjligaste mån undvika missförstånd och desinformation.

Informationsinsatserna behöver ske såväl nationellt som lokalt och gärna finnas tillgängliggöras på olika språk inklusive teckenspråk.

Jämställdhetsperspektiv

Då det främst är kvinnor som är utsatta för våld i partnerrelationer innebär kraven på ökad kvalitet och tillsyn av skyddade boenden att dessas behov och rättigheter förbättras.

Genom att insatsen skyddat boende även ska erbjudas hotade utanför relation kommer förslaget även att gynna män.

Ordförande

.....
Sedat Arif (S)
.....

Förvaltningsdirektör

.....
Britt-Marie Pettersson
.....

[Här anger du om det finns reservationer/särskilda yttranden]